

Soudržnost a konkurenceschopnost sociálního státu

Martin Potůček

CESES FSV UK Praha, Česká republika

<http://martinpotucek.cz>, <http://ceses.cuni.cz>

Konference FES a ČMKOS

„Perspektivy sociálních systémů“

Praha, 19.5. 2010.

Struktura prezentace

- Kvalita a udržitelnost života (KUŽ) jako kritérium společenského rozvoje
- Vybrané aspekty zkoumání kvality života v mezinárodním srovnání
- Důsledky přijetí kritéria KUŽ pro formování veřejných a sociálních politik
- Je český sociální stát rozhazovačný?
- Základní závěry

Alternativa neoliberalního konceptu: Kritérium kvality a udržitelnosti života

Kvalita života

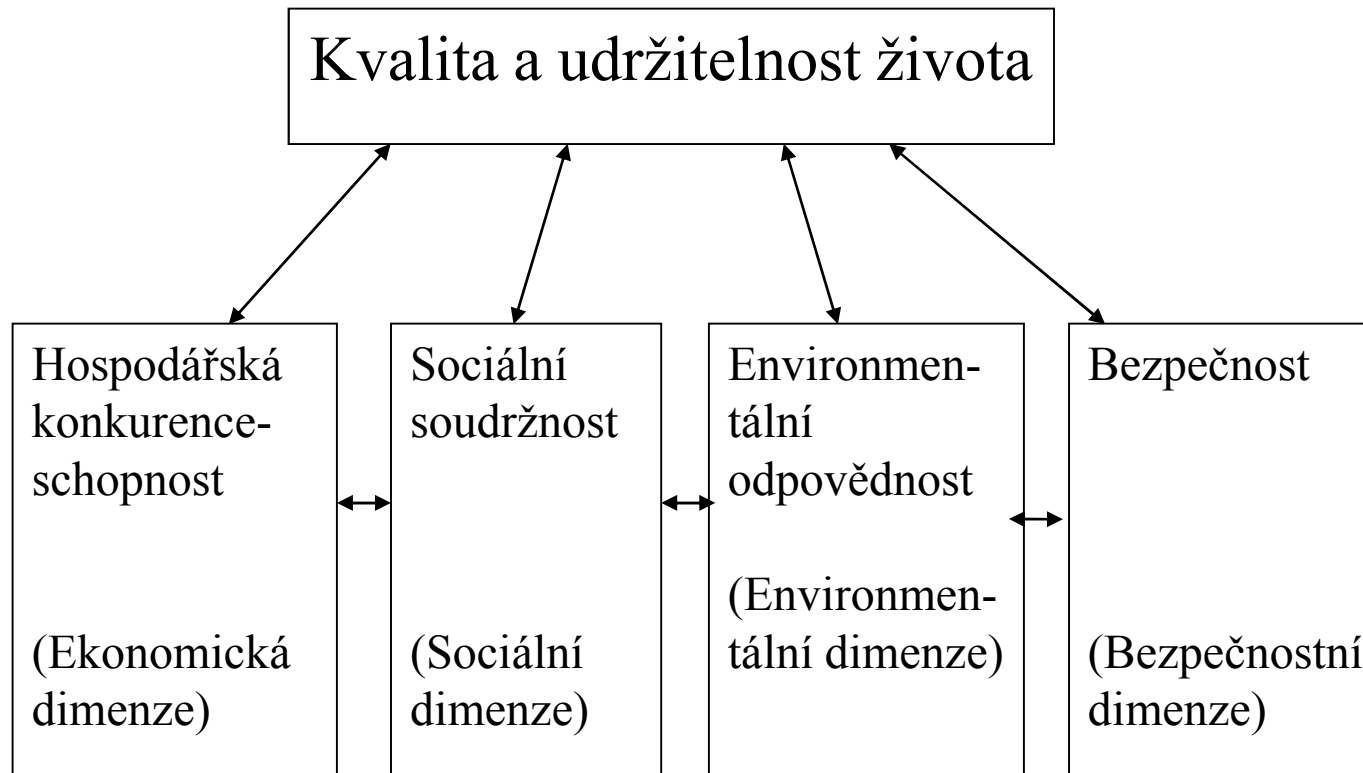
- Multidimenzionální koncept
- Vázán na jednotlivce
- Objektivní podmínky
(veřejné služby, participace)
- Subjektivní vnímání
- Vztažen na současné generace

Udržitelnost života

- 3-4 pilíře udržitelnosti
- Vázána na celou společnost
- Objektivní trendy
- Vztažena na budoucí generace
- Možno ji rozšířit i na osudy všeho živého na Zemi

Vztah mezi kvalitou a udržitelností života – uplatnění principu předběžné opatrnosti

Čtyři dimenze kvality a udržitelnosti života

Koncept kvality života

European Foundation 2003+

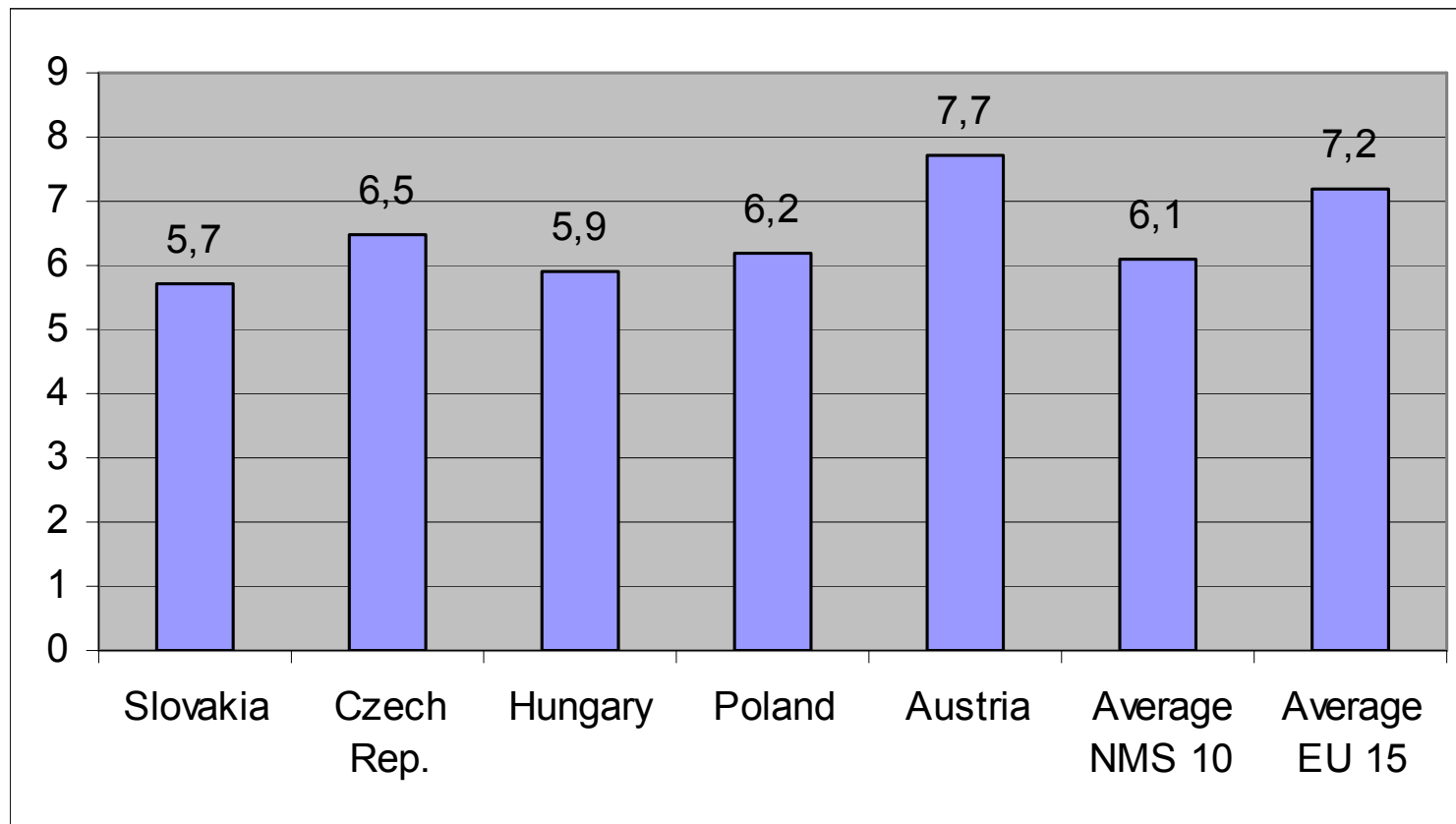
- Nový koncept pro monitorování životních podmínek a kvality života v Evropě
- Reakce na aktuální výzvy: vysoké míry nezaměstnanosti, sociální exkluze, populační stárnutí, růst významu vzdělání a znalostí, měnící se tradiční rodinné struktury a genderové role a degradace životního prostředí
- Reflektuje strategické politické cíle EU v oblasti politiky zaměstnanosti a modernizace evropského sociálního modelu
- První reprezentativní šetření proběhlo v roce 2003, druhé v roce 2008

Koncept kvality života – European Foundation –pokr.

Domény kvality života

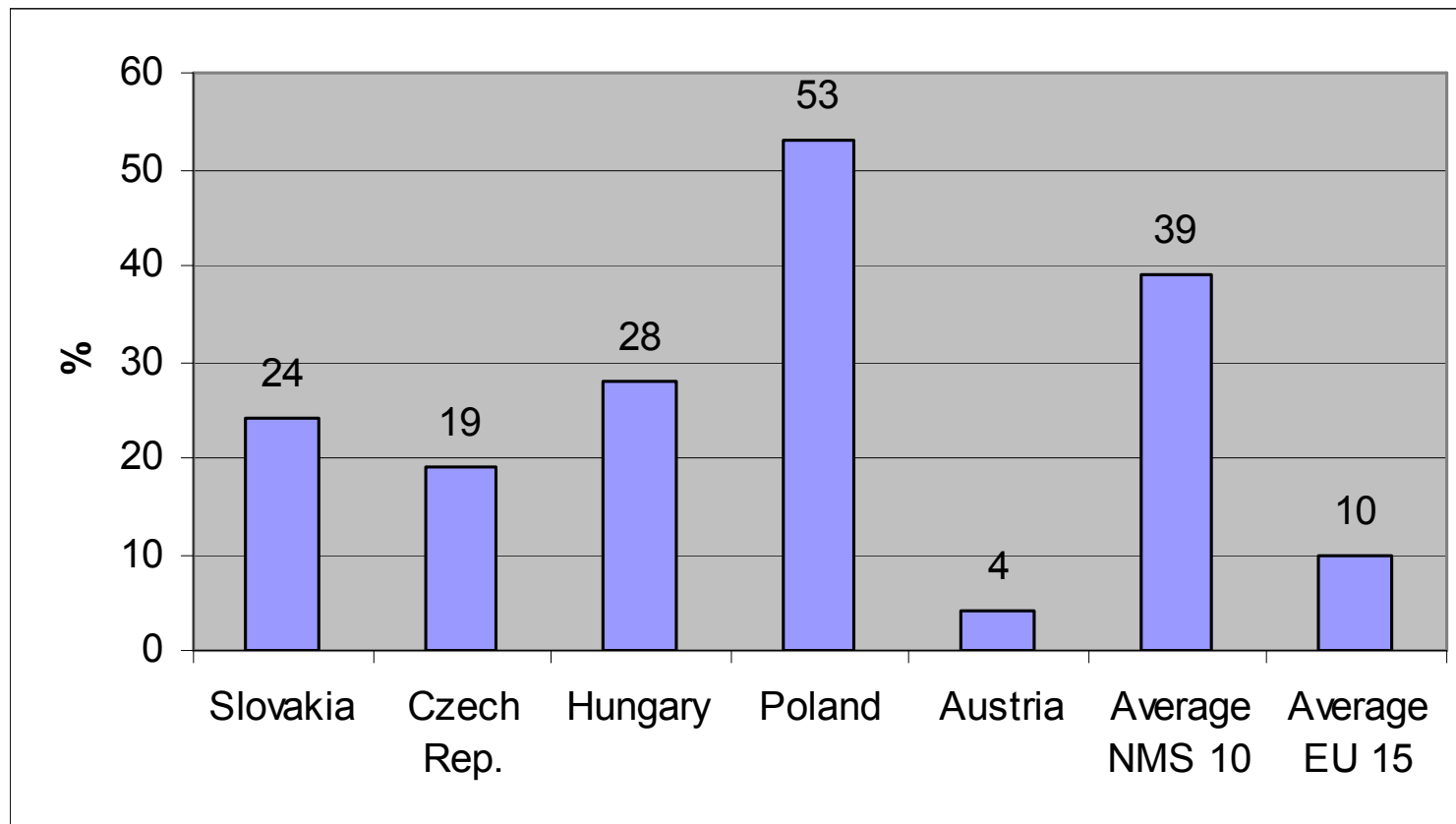
- 1. zdraví a zdravotní péče,**
- 2. zaměstnání a pracovní podmínky,**
- 3. ekonomické zdroje,**
- 4. vzdělání, vědění,**
- 5. rodiny a domácnosti,**
- 6. život v komunitě a sociální participace,**
7. bydlení,
8. místní životní prostředí,
9. doprava,
10. bezpečnost a kriminalita,
11. rekreace a aktivity volného času,
12. kultura a identita, politické zdroje a lidská práva, včetně evropské dimenze.

Celková životní spokojenost

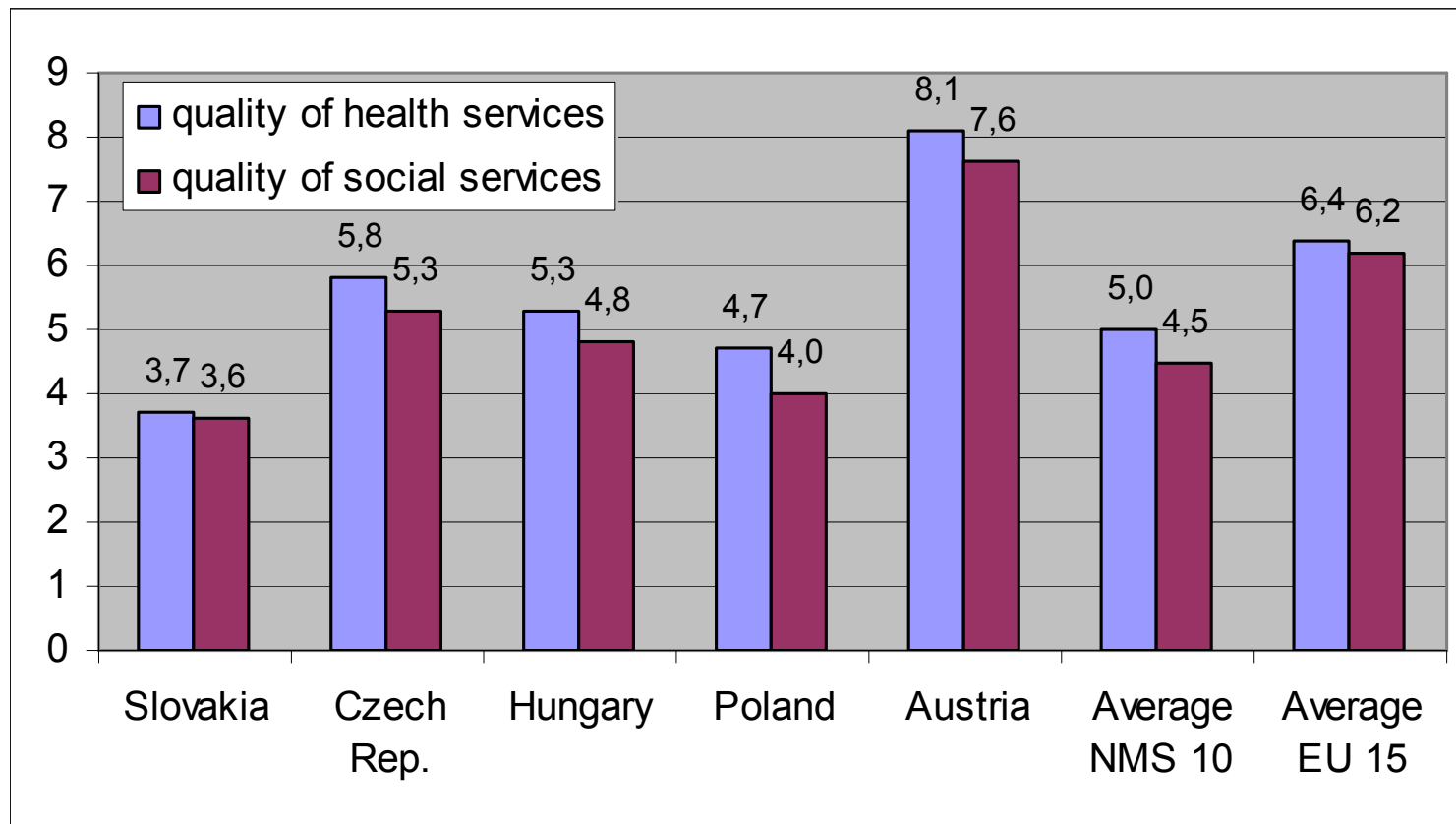
20.7.2011

Pocit subjektivního ekonomického napětí

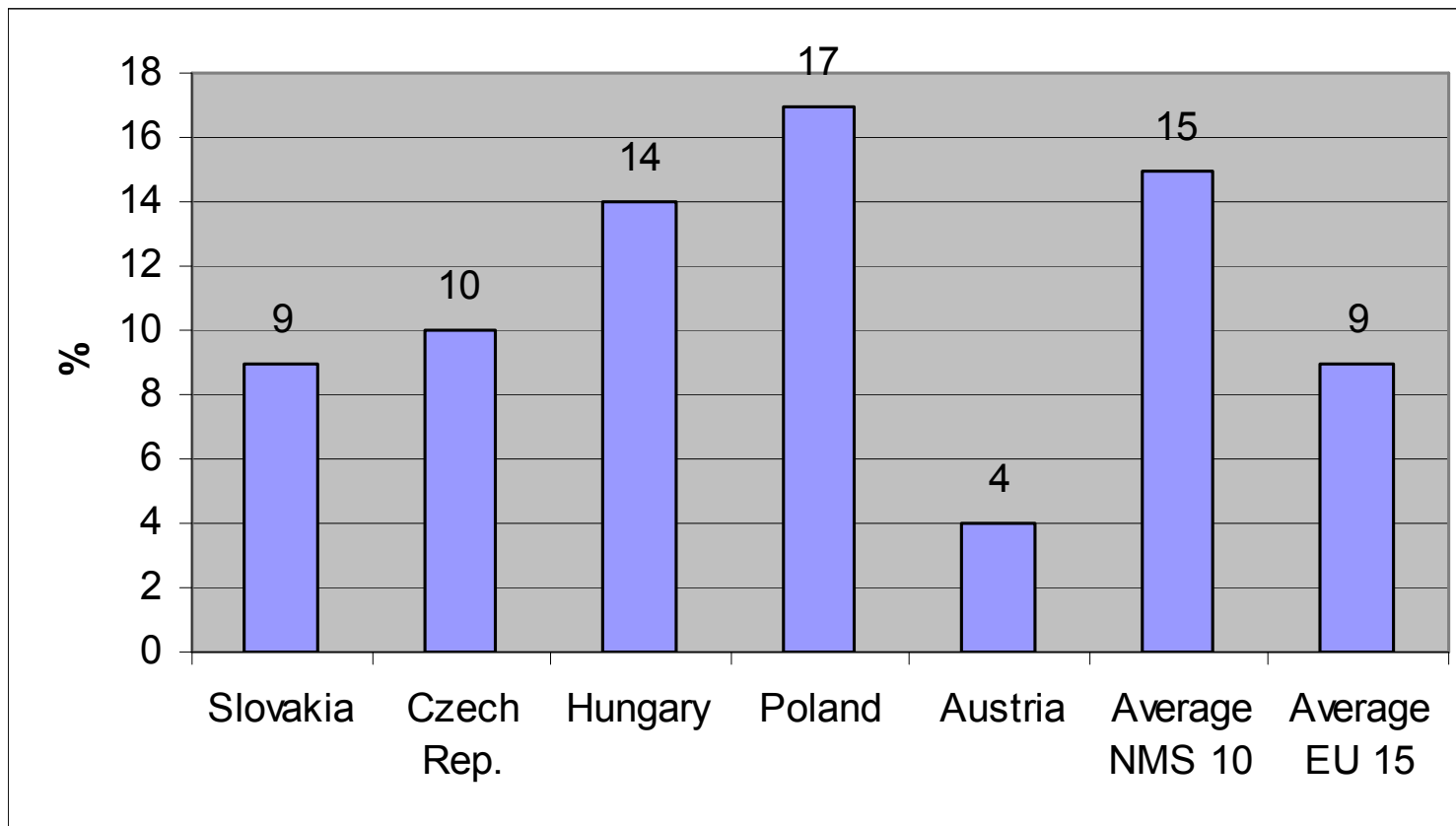
20.7.2011

Kvalita zdravotných a sociálnych služieb

20.7.2011

Sladění pracovních a rodinných povinností

20.7.2011

Důsledky přijetí kritéria KUŽ pro formování a realizaci veřejných a sociálních politik

Veřejné a sociální politiky, založené na uplatnění tohoto kritéria, vycházejí:

- z analýz a prognóz vývoje
- z formulace celostních vizí a strategií pro daný stát
- z nalézání politicky průchodného kompromisu mezi nároky současné generace na kvalitu života a potřebami udržitelného rozvoje
- z vyvážené volby priorit mezi čtyřmi dimenzemi KUŽ (sociální, ekonomickou, ekologickou a bezpečnostní)
- z respektování a rozvíjení nezastupitelné úlohy státu a veřejného sektoru při zprostředkování veřejných služeb

Je český sociální stát rozhazovačný?

Hovoří fakta – viz následující tabulka:

Podíl veřejných výdajů na sociální a zdravotní služby jako % HDP.

Položky	Celkem	Sociální výdaje celkem	Starobní a pozůstalostní penze	Podpora rodiny	Politika zaměstnanosti	Zdravotně postižení	Bydlení	Péče o zdraví	Ostatní
EU 27 2007	26,2	25,2	11,7	2	1,3	2	1,3	7,4	0,5
ČR 2007	18,6	18,0	8	1,7	0,6	1,5	0,6	6,1	0,1
Rozdíl	-7,6	-7,2	-3,7	-0,3	-0,7	-0,5	-0,7	-1,3	-0,4

Zdroj: Eurostat

ČESKÝ SOCIÁLNÍ STÁT JE JEDNÍM Z NEJŠETRNĚJŠÍCH A NEJÚSPORNĚJŠÍCH V EVROPĚ VŮBEC!

- **Základní rovnice, kterou je nutno řešit, není co nejvíce stlačit daně – a posléze přemýšlet, jak rozdělit tenčí se výnosy z nich, kde ještě ubrat, přiškrtit, odebrat, případně od koho si ještě půjčit.**
- **Správný zápis této rovnice zní: existují rozsáhlé veřejné úkoly, které je nutno řešit tak, aby byl naplněn cíl - zajistit kvalitní a důstojný život pro všechny občany naší země.**
- **Jak k tomu přistoupit v oblasti zaměstnanosti, penzijního systému a zdravotní péče?**

POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI

*ZPRUŽŇOVÁNÍ TRHU PRÁCE A ZÁROVEŇ ZACHOVÁNÍ JISTOTY
NALEZENÍ NOVÉHO PRACOVNÍHO MÍSTA SI V PERSPEKTIVĚ DO ROKU
2020 VYŽÁDÁ ZVÝŠENÍ PODÍLU NÁKLADŮ NA POLITIKU ZAMĚSTNANOSTI
Z HDP Z NYNĚJŠÍCH 0,6 % NA DVOJ - TROJNÁSOBEK,
TO JE NA 1,2 – 1,8 %.*

**SOUČASNĚ JE TŘEBA DŮSLEDNĚ SLEDOVAT ALOKACI TĚCHTO
PROSTŘEDKŮ DO PŘÍMÉ PODPORY PRO UCHAZEČE O ZAMĚSTNÁNÍ
JAKO JE:**

- ODBORNÉ PORADENSTVÍ,**
- REKVALIFIKAČNÍ A VÝCVIKOVÉ PROGRAMY,**
- PŘÍMÁ PODPORA ZAMĚSTNAVATELŮ**
- DALŠÍ AKTIVNÍ OPATŘENÍ TRHU PRÁCE,**

**TEDY ZVÝŠIT PODÍL NA AKTIVNÍ POLITIKU ZAMĚSTNANOSTI (APZ)
Z CELKOVÉHO OBJEMU FINANČNÍCH ZDROJŮ NA ZAMĚSTNANOST ZE
STÁVAJÍCÍCH 45% NA 60%.**

PENZIJNÍ SYSTÉM

- *Velkou a stále početnější sociální skupinu budou u nás tvořit důchodci.*
- Nedávný nálezn Ústavního soudu upozornil na to, že přechod z aktivní pracovní kariéry do důchodu dnes představuje pro mnohé důchodce výrazné snížení jejich životního standardu.
- **Poměr důchodů k hrubé mzdě dnes u nás osciluje těsně nad mezinárodně stanovenou minimální úrovní 40 %.**
- **Penzistům nejvýznamněji komplikuje život prostředí postupně deregulovaných nájmu, vysokých cen energií, služeb a dalších životních nákladů.**
- Celkovou nespokojenost české populace s penzijním systémem dokumentuje až 24. místo země v žebříčku evropských zemí.

ZDRAVOTNÍ PÉČE

- *Výdaje na zdravotnictví se v Čechách se pohybují už léta na hladině kolem 7% HDP.*
- Evropské země na západ od našich hranic mají tento podíl výrazně vyšší, 8-9 %, některé, jako například sousední Německo a Rakousko, dokonce přes 10 %.
- **Podíl toho, co platíme na zdravotní péči z vlastní kapsy, nikoliv z veřejných zdrojů, se rok od roku zvyšuje. Ještě v roce 2000 to bylo jen 9 %, v roce 2008 ale už téměř 17 %.**

ZDRAVOTNÍ PÉČE

- Je možné dosáhnout toho, aby se v roce 2020 spokojenost občanů se zdravotními službami zvýšila minimálně o tři stupně ve srovnání se současným stavem, to znamená, **abychom se ocitli do 10. místa v evropském srovnání.**
- Podmínkou pro to bude mimo jiné i **zvýšení podílu veřejných výdajů na zdravotní péči na 8,5 - 9 % HDP** s tím, že podíl soukromých výdajů na zdravotní služby nepřekročí již dosaženou hranici.

ZDROJE PRO REALIZACI STRATEGIE OBNOVY A PODPORY VEŘEJNÉHO SEKTORU A VEŘEJNÝCH SLUŽEB

Tabulka: Podíl veřejných výdajů na sociální a zdravotní služby jako % HDP k roku 2020.

Položky	Celkem	Sociální výdaje celkem	Starobní a pozůstalostní penze	Podpora rodiny	Politika zaměstnanosti	Zdravotně postižení	Bydlení	Péče o zdraví	Ostatní
EU 27 2007	26,2	25,2	11,7	2	1,3	2	1,3	7,4	0,5
ČR 2007	18,6	18,0	8	1,7	0,6	1,5	0,6	6,1	0,1
ČR 2020	25 - 26,5	24 - 25,5	9,7 - 10	2 - 2,5	1,2 - 1,8	2	1,3	8,5 - 9	0,2

18

Pramen: Eurostat, odhad 2020 Sociální vize ČSSD.

KDE NA TO VEZMEME?

Jen pro připomenutí:

- **Daň ze zisku podniků, která činila ještě v roce 1992 55 %, poklesla až na 21 % v roce 2008, tedy necelé dvě pětiny toho, co před necelými dvaceti lety.**
- **Horní hranice zdanění příjmů fyzických osob, která činila v roce 1993 47 %, poklesla se zavedením rovné daně v roce 2008 nominálně na 15 % (fakticky na necelých 23 %), tedy na polovinu.**

ZÁKLADNÍ ZÁVĚRY:

- A. Stát může být soudržný a konkurenceschopný pouze tehdy, zůstane-li jeho efektivně fungující součástí veřejný sektor poskytující univerzálně dostupné a kvalitní sociální a zdravotní služby.**
- B. Diví-li se dnes někdo rekordním schodkům státního rozpočtu, těžko z toho může v České republice jen s trochou rozmyslu vinit „rozhazovačný“ sociální stát.**
- C. V perspektivě budoucích deseti let bude nutno zvýšit podíl veřejných výdajů na HDP z nynějších necelých 19 % na nejméně 26 %.**

Děkuji za pozornost!

20.7.2011

Prameny:

Česká republika v Evropské unii: proměny a inspirace. Sborník příspěvků z konference. Praha, CESES 2.-3.11. 2006.

Potůček, M. – Musil, J. - Mašková, M. (eds.): Strategické volby pro českou společnost. Teoretická východiska. Praha, Sociologické nakladatelství 2008.

Potůček, M. a kol.: Jak jsme na tom. A co dál? Strategický audit ČR. Praha, Sociologické nakladatelství 2005.

Potůček, M. – Mašková, M. a kol.: Česká republika – trendy, ohrožení, příležitosti. Praha, Karolinum 2009.

Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku, Praha, Gutenberg 2002.

Zpráva o lidském rozvoji. Česká republika 2003: Odkud přicházíme, co jsme, kam jdeme? Praha, UNDP a UK, 2003.